GYVIEJI ARCHYVAI

Žmonės KGB pinklėse

Lietuvos KGB 2 skyriaus viršininkui 1977 m. spalio 29 d. parašė Maskvos m. KGB Sverdlovo r. skyriaus viršininkas Muravjovas, kad Maskvos staklių ir įrankių institute rugsėjo 27 d. priėmus JAV Jaunųjų krikščionių asociacijos turistų grupę, turistė Helen Sinkleir paprašė jų patikėtinės tuščiame atviruke užrašyti adresą: Lietuvos TSR, Vilnius-2, Varėna, Čiurlionio g., Jakslavičius Antanas. Turistų grupė Tarybų Sąjungoje bus iki spalio 6-8 d. „Apie tai pranešame jums galimam operatyviniam panaudojimui.“ P. Kuras iš Druskininkų 1977 m. lapkričio 21 d. pateikęs informaciją: Varėnoje ar Varėnoje I gyvenančio pil. Jasklavičiaus nenustatyta; Naujaūlyčio kaime gyvena Antanas Jekelevičius, tačiau giminių JAV jis neturi.

*KGB Druskininkų m. sk. virš. V. Cikanavičius 1978 m. birželio 21 d. Lietuvos KGB 2 valdybos viršininko pavaduotojui pulkininkui Jankūnui. Draugų lenkų tiriamas Stanislovas Kukė, kilęs iš Jurgiškių, gyv. Lenkijoje, Kamiena Gura mieste, 1956 m. tikrai išvažiavo į Lenkiją ir nuo 1968 m. iki 1977 m. kasmet po du kartus parvažiuodavo į Lietuvą pas gimines, gyvenančius Šalčininkų r. Vaidagų k., ir Varėnoje pas seserį Stasę Novikovą, dirbančią virėja mėsos ceche, taip pat pas žmonos motiną Pranę Kisielienę Varėnoje ir jos sūnų Juozą Kisielių bei kitus gimines. Pas S. Kukę ir Stefaniją Budzinską į LLR 1977 m. rugpjūčio mėn. ir 1978 m. balandžio mėn. važinėjo Juozas Kisielius su žmona Ona ir Ona Novikova, Varėnos buitinio gyventojų aptarnavimo kombinato buhaltere, Stasės Novikovos marčia. S. Kukę į Varėną 1977 m. liepą kvietė J. Kisielius, tačiau anas neatvažiavo lyg dėl traumos. Turimomis žiniomis 15-metis S. Kukė 1947 m. susirašinėjo su Viktoro Kukės sūnumi, gyvenančiu Vroclavo vaivadijos Javoro mieste. Susirašinėjimas buvo antitarybinio pobūdžio. Į LLR pas seserį Anelę Makarevič, kuri yra S. Novikovos pusseserė, 1977 m. lapkritį važinėjo Irena Budėnienė su sūnumi Benediktu Budėnu. Paklausime minimas Jonas galbūt yra Jonas Sausaitis iš Giraitės, gyv. Šakių r. Giedručių k., anksčiau teistas; Vincienė, V. Sausaičio žmona – Julija Suchockaitė-Sausaitienė, Matuizų 8-metės m-los mokytoja, kurios vyras Vincas Sausaitis Lietuvos TSR Aukščiausiojo teismo 1978 m. vasario mėn. nuteistas aukščiausia bausme už dalyvavimą masinėse represijose prieš tarybinius piliečius vokiečių okupacijos metais. Kiti S. Kukės pažįstami – Vincas Takys ir Budėnas Varėnoje ir rajone nenustatyti, nes Takio pavarde Varėnos rajone nieko nėra, o Budėnų labai daug. Vincas Takys – galbūt tai S. Kukės tėvas Vincas Kukė, miręs Lenkijoje. JAV gyvenanti Ona Tarailienė yra Vinco Sausaičio sesuo ir Jono Tarailos žmona, kuris vokiečių okupacijos metais dirbo Varėnos valsčiaus ir Eišiškių seniūnu (t. y. viršaičiu), o 1944 m. išbėgo į Vakarus ir dabar JAV dalyvauja VLIK‘o veikloje. Apie kitus asmenis kompromituojančios medžiagos neturi.

*KGB Druskininkų m. sk. viršininko pareigas ėjęs A. Mažrimas 1978 m. rugpjūčio 9 d. rašė KGB Plungės r. viršininkui papulkininkiui S. Saveikiui ir KGB Klaipėdos m. ir Lietuvos jūrų baseino skyriaus viršininkui A. Armonui apie tikrinamąjį Česlovą Šleinį. Šis gimęs Plungėje, gyvena Varėnoje, dirba Vilniaus „Lietkooptechnikos“ šaldytuvų mechaniku Varėnos rajone. Iki 1975 m. rugpjūčio jis gyveno Palangoje. Lietuvos KGB duomenimis, V. Šleinys turi giminių ar pažįstamų Vokietijos Federacinėje Respublikoje – Reingoldą ir Vernerį Dėjus, su kuriais susirašinėja ir planuoja šį mėnesį susitikti Minsko kempinge. Č. Šleinio žmona Zosė Šleinienė dirbo Palangos restorano „Jūra“ ir miesto ligoninės virėja. A. Mažrimas prašo patikrinti, ar yra kompromituojančios medžiagos apie Šleinius ir, pagal galimybę, kokie Česlovo Š. ryšininkai gyvena Vokietijoje. A. Armonas iš Klaipėdos 1978 m. rugpjūčio 22 d. atsakė, kad apie Č. Šleinį ir jo artimus giminaičius kompromituojančios medžiagos neturi. Reingoldas Vilhelmas Dėjus iki 1976 m. gyveno Palangoje, paskui su žmona Genovaite Damanauskaite-Dėjus išvažiavo nuolat gyventi į VFR. Dėjus tikrai rengėsi rugpjūčio mėn. atvažiuoti į Minsko kempingą. Verneris Manšas, Reingoldo Dėjaus brolis, į VFR išvyko maždaug prieš 10 metų. Ar Dėjus ir Manšas su tikrinamaisiais yra giminės, duomenų neturi. Kegėbistas Kuras 1978 m. rugsėjo 25 d. kalbėjosi su Varėnos miesto vartotojų kooperatyvo pirmininke Valiukoniene ir Varėnos rajono vartotojų kooperatyvo pirmininku Filinovu. Pasak jų, nuo 1975 m. šaldytuvų remonto mechaniku dirbantis Č. Šleinys darbo drausme nepasižymi, pažeidinėja nustatytą tvarką, darbe dažnai būna girtas, iš pardavėjų prašo pastatyti puslitrį ir tik tada remontuoja šaldytuvą. Autoriteto neturi.

*Agentūrinį pranešimą 1978 m. rugpjūčio 17 d. užfiksavęs KGB Druskininkų m. skyriaus majoras Alg. Garnys. Bendro darbo šaltinis pažįsta Merkinės mokyklos-internato fizkultūros mokytoją Eugeniją Pačėsaitę-Maliukevičienę. Mokytoja savo darbą atlieka neblogai, bet kai vyras Maliukevičius dėl jos paliko šeimą, miestelio gyventojai ėmė ją niekinti. Ji labai nesugyvenama, vaidinga, skandalinga. Jos tėvas pabėgo su vokiečiais į Vakarus ir dabar gyvena Australijoje, siunčia dukrai siuntinius. Merkinės vidurinę mokyklą baigusi Jadvyga Kaminskaitė dirbo Merkinės meno dirbinių dirbtuvėje. Šiemet ji trečią kartą stoja į Vilniaus universitetą. Jos motinos sesuo gyvena JAV, siunčia siuntinius ir neseniai kaip turistė buvo Lietuvoje.

*Lietuvos KGB 2 valdybos 1 skyriaus viršininkas papulkininkis E. Gecmanas 1978 m. rugsėjo 29 d. pranešė KGB Druskininkų m. viršininkui V. Cikanavičiui, jog 1977 m. iš TSRS KGB gavo medžiagą apie asmenis, esančius priešo spectarnybų įskaitoje; jie kaip TSRS piliečiai gyvena Lietuvoje arba yra išeiviai iš Lietuvos. Toks yra Vytautas Gavelis, g. 1913 m., pensininkas. „Prašau Jūsų nurodymo jį išaiškinti ir sekti.“ Apie rezultatus pranešti. Pasak P. Kuro 1978 m. spalio 10 d. pažymos, V. Gavelis gyveno Kampų kaime, susirašinėjo su JAV gyvenančiais giminėmis.

KGB Trakų r. sk. viršininkas papulkininkis Radionovas 1978 m. gruodžio ... d. KGB Druskininkų m. viršininkui V. Cikanavičiui parašė raštą „Apie J. F. Milavicko išdavikiškas užmačias.“ Buvęs KGB Trakų r. operatyvinis darbuotojas atsargos leitenantas Romas Sadauskas pranešė, kad lapkričio-gruodžio mėn. jam gydantis Druskininkų „Pušyno“ sanatorijoje kreipėsi sanatorijos vyr. medicinos sesuo Janina Karickaja. Ji pranešė, jog Slučajaus kaime gyvena jos giminaitis, buvęs vietos vid. m-los mokytojas, o dabar pensininkas Juozas Milavickas, TSKP narys. Jis rūpinosi laikinai išvykti į Angliją, Kruro miestą, pas brolį, tačiau numatęs išduoti Tėvynę ir ten pasilikti. J. Karickaja prašė Sadausko neatskleisti Milavickui, kad ji apie tai pranešė. „Jokių duomenų ar faktų, kad jis tikrai liks, aš neturiu. Šiuo klausimu [reiškiu] tik savo prielaidą. Savo mintimis pasidalinau su man pažįstamu piliečiu Sadausku“, – rašė J. Karickaja. Jos pareiškimą 1978 12 17 priėmęs KGB Druskininkų m. viršininko pareigas ėjęs A. Mažrimas. J. Karickaja 1978 m. gruodžio 27 d. rašė ir V. Cikanavičiui, kad jos dėdė Juozas Milavickas ruošiasi vykti pas brolį Joną Milavicką. Juozas šeimos neturi, todėl galįs pasilikti Anglijoje. Pasak P. Kuro 1979 m. vasario mėn. pažymos, J. Milavickas tikrai važinėjo pas brolį. Kompromituojančios medžiagos apie J. Milavicką neturi. Su grįžusiu įvyko pokalbis.

*V. Cikanavičiaus 1979 m. sausio 17 d. raštas KGB Tauragės r. sk. viršininkui papulkininkiui B. Vitkevičiui. Į Nedzingės kaimą nuolatiniam gyvenimui iš Tauragės rajono 1978 m. kovo mėn. atvyko Jonas Marinas, g. 1945 m. Tauragės r. Kulvertiškių kaime. Dirba traktorininku Perlojos eksperimentiniame ūkyje. J. Marinas 1978 m. gale Vilniuje susitiko su inturistais. V. Cikanavičius prašo žinių apie Mariną ir jo šeimą bei gimines užsienyje. Pasak 1979 m. sausio 26 d. slapto atsakymo iš Tauragės, J. Marinas 1978 m. pavasarį išvyko į Varėnos rajoną. Nieko blogo ar kompromituojančio apie Mariną pasakyti negali. Kulvertiškių kaimo Tauragės rajone nėra (kaimas yra Jurbarko r.). Žinias papildė KGB Jurbarko r. sk. virš. kapitonas V. Šeršniovas 1979 m. vasario 23 d. rašte V. Cikanavičiui. Iš pokalbio su senais Kulvertiškių gyventojais paaiškėjo, kad J. Marino tėvai turėjo 4 ha žemės. JAV gyveno tolimas Marinų giminaitis Tadeušas Januška, išvykęs ten burž. laikais ir seniai miręs. Mirę ir Jono Marino tėvai. Sesuo Ona Marinaitė-Norkienė ir brolis Juozas gyvena Tauragėje. Lyg dar buvęs tikrinamojo brolis Izidorius. Kompromituojančios medžiagos Jurbarko r. saugumas neturi.

*P. Kuro 1979 m. spalio 28 d. pažyma. 1) Juzefas Korkutis, gyv. Papiškių k., kolūkio „Už taiką“ šoferis, tikrai turi automašiną, tačiau nei 1979 m. birželio mėn., nei niekada ja į Vilnių nevažinėjo, su inturistais nesusitiko, giminių kapitalistinėse šalyse neturi, o 1979 06 17 kolūkio mašina vežiojo pieną į Varėnos pieno gamyklą. 2) Kęstutis Vytautas Barysas, dirbantis šaltkalviu Varėnos ž. ū. techninio aptarnavimo susivienijime, tikrai turi automobilį, tačiau 1979 m. liepos 1 d. į Vilnių nevažinėjo, nes iš jo atimtas vairuotojo pažymėjimas, su užsieniečiais nesusitiko, giminių kapitalistinėse šalyse neturi. Su žmona Gene liepos 1 d. buvo Dauguose. 3) Janė Matuizienė, gyv. Matuizose, invalidė, vasarą susitikti su užsieniečiais į Vilnių nevažinėjo, automobilio ir giminių kapit. šalyse neturi. 4) Jonas Česnulevičius, priregistruotas Strielčiškėse, bet gyvenantis Valkininkų geležž. stoties gyvenvietėje, kolūkio „Šviesa“ traktorininkas, TSKP narys, turi savo automobilį. Juo su žmona Juze, „Pušelės“ sanatorijos medicinos seserimi, ir jos teta Veronika Karaliene iš Kėdainių r. gegužės 12 d. važinėjo į Vilniaus oro uostą susitikti su inturiste iš Italijos vienuole Monika Kielaite ir jos seserimi, turiste iš JAV Anice Kielaite, bet tądien jų nesutiko, nes vėlavo lėktuvas. Su jomis gegužės 13 d. „Gintaro“ viešbutyje susitiko Juzė Česnulevičienė. Kielaitės su tėvais į užsienį išvyko per II pasaul. karą. V. Karalienė burž. laikais Kėdainiuose tarnavo pas Kielus ir po karo susirašinėjo su jų dukterimis.

*Pasak V. Cikanavičiaus 1978 m. rugsėjo 25 d. pažymos, Juozas Navickas iš Palkabalio, Varėnoje gyvenantis vartotojų kooperatyvo šoferis, turintis automobilį M-412, buvo susitikęs Vilniuje su turistais – motinos pusbroliais Simonu Saulėnu, kunigu, ir Vladu Saulėnu, paštininku. Abu jie gimę JAV. Jų tėvai iš Pirčiupių išvyko prieš karą ir jau mirę. S. Saulėnas 1976 m. buvo atvažiavęs vienas, o 1877 m. su broliu. Iš Vilniaus niekur nevyko. Jie susitiko su giminėmis: su Kaziu Navicku iš Palkabalio, g. 1947 m., Varėnos susivienijimo „Lietžemūktechnika“ šoferiu, jo žmona Julija Navickiene, Varėnos prekybos bazės prekių žinove, Gene Janulevičiene, Varėnos gyventojų buitinio aptarnavimo kombinato skalbėja, Maryte Maigiene, Varėnos ligoninės buhaltere, pensininke Jugase Navickiene. Saulėnai yra Jugasės Navickienės pusbroliai; JAV iš viso gyvena 4 jos pusbroliai ir 4 pusseserės. Be to, Varėnos prekybos bazės vairuotojas Henrikas Tubelevičius, gyv. Varėnoje I, 1977 m. rugsėjo 16 d. prekybos bazės autobusu važinėjo sutikti Saulėnų į Vilniaus oro uostą ir „Gintaro“ viešbutį, tačiau autobusu užsieniečių nevežiojo ir su jais nesusitiko (?).

Apie inturisto kun. S. Saulėno ryšius specialią pažymą V. Cikanavičiaus surašė 1979 m. spalio 1 d. Nustatyti tokie jam artimi asmenys: 1) Motiejus Saulėnas, Pirčiupių gyventojas, dėl psichinių sutrikimų II gr. invalidas, vedęs, bet bevaikis, yra kunigo pusbrolis; 2) Varėnoje gyvenanti Jugasė Jalmok-Navickienė yra jo pusseserė; 3) Jugasės Navickienės duktė Marytė Maigienė; 4) varėniškė pensininkė Marija Jalmok-Vereško irgi kunigo pusseserė; 5) Stasys Jalmokas Papiškiuose, pusbrolis; 6) Vytautas Jalmokas Naniškėse, pusbrolis; 7) Vytauto duktė Onutė Jalmokaitė Naniškėse; 8) Magdalena Saulėnaitė-Jalmok, gyvenusi Naniškėse ir 1976 m. mirusi, buvo Simono Saulėno tėvo sesuo. Patikslinta, kad kunigo pusseserė yra J. Jalmok-Navickienė, o ne Šalčininkų r. Zubiškių k. gyvenanti Bronė Norvilavičienė. Susitikime su užsienio turistais, su kun. Saulėnu Vilniuje 1979 m. liepos 9 d. su savo automobiliu buvo Jugasės Navickienės sūnus Juozas Navickas, tik jau Varėnos „Lietžemūktechnikos“ šoferis, ir jo žmona Nijolė Navickienė. „Lietžemūktechnikoje“ šoferiu dirba ir antras J. Navickienės sūnus Kazys Navickas. J. Navickienės duktė Ona Linkevičienė yra Varėnos prekybos bazės sandėlininkė, o jos vyras Vytautas Linkevičius iš Mergežerio dirba pūkų ir plunksnų fabrike „Merkys.“ Kita J. Navickienės duktė Genė Janulevičienė dirba Varėnos gelžbetonio gamyklos valytoja. Visi išvardintieji 1979 m. liepos 9 d. – 14 d. Vilniaus „Gintaro“ viešbutyje susitiko su kun. S. Saulėnu. Iš pokalbio su M. Maigiene paaiškėjo, kad kun. Saulėnas teigiamai atsiliepė apie gyvenimą Lietuvoje. Jis yra vienas iš Naniškėse gyvenusios Magdalenos Saulėnaitės-Jalmok brolio 8-nių sūnų; brolis į JAV išvyko dar prieš karą.

V. Cikanavičių papildęs P. Kuras. Vytautas Juozas Linkevičius, nuvažiavęs savo mašina, liepos 9 d. „Gintaro“ viešbutyje „Vilniuje“ susitiko su S. Saulėnu. Kartu važinėjo jo žmona. Užsienio turistų jie niekur nevežiojo. Juozas Navickas, nuvažiavęs savo automobiliu, irgi liepos 9 d. „Gintare“ susitiko su kunigu. Kartu buvo žmona Nijolė. Stanislovas Krupovičius, g. Pasgrindoje, gyv. Varėnoje, dirbantis šoferiu Varėnos priešgaisrinėje apsaugoje ir Varėnos tarprajoninėje prokuratūroje, Jugasės Navickienės prašomas liepos 9 d. vežė į Vilnių ją ir kitus, tačiau su turistais nesusitiko ir jų nevežiojo.

Jankūnas iš Vilniaus 1985 m. liepos 3 d. rašo S. Matukoniui. Kaip turistas iš JAV birželio 20 – liepos 1 d. buvo Simonas Saulėnas. Patikėtino asmens MOP pranešimu su juo „Lietuvos“ viešbutyje birželio 21 d. susitiko Marytė Maigienė, Genovaitė Janulevičienė, Marjana Novicka, Juozas Navickas, Kazys Navickas, Vytautas Jankevičius ir Ona Linkevičienė. Informaciją papildo P. Kuro 1985 m. rugpjūčio 21 d. pažyma. Išvardijami kunigo giminės ir jų užsiėmimai. Patikslinta, kad O. Linkevičienė yra Varėnos vartotojų kooperatyvo pardavėja fasuotoja, pastarosios vyras Vytautas Juozas Linkevičius – „Lietžemūktechnikos“ vairuotojas, M. Maigienės motinos sesuo Marijana Vereško yra Varėnos centr. ligoninės sanitarė, G. Janulevičienės sūnus Vytas – Varėnos vartotojų kooperatyvo darbininkas, o jo žmona Rima Jociūtė-Janulevičienė – Varėnos centr. ligoninės med. sesuo. Pokalbyje su M. Maigiene nustatyta, kad kun. S. Saulėnas gyvena Bostone, į Lietuvą atvyksta trečią kartą, 1982 m. buvo su broliu Vladu Saulėnu. Kunigas yra M. Maigienės pusbrolis. S. Saulėnas 1985 m. liepą laikė mišias Vilniaus Šv. Rapolo bažnyčioje. Kompromituojančios medžiagos apie nieką nėra.

Tęsinys. Pradžia Nr. 6, 7, 8, 9

Vytautas Valentinas ČESNULIS

Šį puslapį remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS